

РЕЦЕНЗІЯ

**рецензента Шуліки Андрія Андрійовича,
доктора політичних наук, доцента, професора кафедри політології,
соціології та публічного управління на дисертацію
Комліченко Альбіни Андріївни на тему «Інституційні засади
ухвалення зовнішньополітичних рішень в КНР: чинники сучасної
трансформації», поданої на здобуття
ступеня доктора філософії
за спеціальністю 052 – Політологія**

Актуальність обраної теми. Співвідношення зовнішньополітичних рішень та внутрішнього інституційного устрою сучасних держав є важливою політологічною проблемою. Значення обговорень, просування вимог, а також концептів і пропозицій на рівень державної політики та до сфери міжнародних відносин вимагає прискіпливої уваги вчених. В умовах сучасних авторитарних і тоталітарних режимів, до яких серед іншого, належить КНР, значним питанням є питання мотивації зовнішньополітичних проєктів та ініціатив.

Прихований характер та значення внутрішньої політики закритих суспільств породжує багато положень та припущень. Водночас наявність в публічному обігу інформації про політичні інститути та процеси всередині КНР дає змогу для побудови початкової схеми стимул-реакційної системи «внутрішній порядок денний – зовнішня політика».

Ідентифікація компонентів та акторів цієї системи дозволяє більш чітко формувати зовнішню політику України в умовах протидії російській агресії, зосереджуючи ресурси на потрібних напрямках та вести міжнародну медіаполітику на випередження. Після повномасштабного вторгнення росії до України відбувається переоцінка потенціалу та значення зовнішньополітичних партнерів. У зв'язку з цим необхідна корекція наукової політологічної візії усього комплексу відносин України та КНР. З огляду на це дисертація є актуальною.

За мету при проведенні дослідження авторкою поставлено встановлення специфіки інституційної структури прийняття зовнішньополітичних рішень сучасній КНР контексті політичних трансформацій. Задля її досягнення визначено відповідні завдання:

- розкрити теоретико-методологічні засади дослідження інституційного виміру прийняття зовнішньополітичних рішень в сучасному КНР з

урахуванням міждисциплінарних дискусійних позицій та тенденцій розвитку сучасної політичної науки;

- виявити чинники та прояви партійно-ідеологічної детермінації процесів прийняття політичних рішень сучасній КНР та з'ясувати зміст інституційних трансформацій у практиках прийняття рішення;

- встановити значення викликів міжнародної обстановки для інституційної системи реагування в політичній системі сучасної КНР з урахуванням прагматичних потреб та інтересів, а також специфічних механізмів представництва політичних груп в сучасному Китаї;

- окреслити тенденцію технократизації механізмів ухвалення зовнішньополітичних рішень сучасної КНР на основі технологічного підходу та принципів витрачених ресурсів та отриманих результатів;

- ідентифікувати значення та встановити причинно-наслідкові зв'язки в рамках відносин партнерства та домінування у зовнішній політиці сучасної КНР;

- з'ясувати особливості групового представництва політичних інтересів сучасної КНР в практиках прийняття зовнішньополітичних рішень;

- запропонувати концептуальні та стратегічні підходи для модифікації зовнішньополітичних меседжів сучасної України з урахуванням специфіки та прикладних аспектів інституційної структури прийняття політичних рішень в сучасній КНР.

На підставі аналізу дисертаційної роботи можна стверджувати, що А. А. Комліченко вдалося досягти мети дисертаційного дослідження та виконати поставлені при цьому завдання у повному обсязі.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукової роботи кафедри політології, соціології та публічного управління «Особливості формування сталої (консолідованої) демократії в Україні: теоретико-методологічний, політико-інституційний та політико-комунікаційний виміри» (номер державної реєстрації 0122U001332).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Робота А. А. Комліченко є розгорнутим та комплексним науковим дослідженням інституційне підґрунтя вироблення зовнішньої політики сучасної КНР в умовах динамічних перетворень. Дослідження проведене із використанням широкої методологічної бази та відповідно до сучасних тенденцій розвитку політичної науки, характеризується логічним викладом матеріалу. Структура дисертаційної роботи визначена предметом, метою та завданнями дослідження та складається із переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, які об'єднані у дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних

джерел та додатку.

У результаті проведеної роботи авторкою вироблено теоретично та практично обґрунтовані пропозиції щодо міждисциплінарних дискусій стосовно чинників прийняття рішень на політичному рівні сучасному Китаї виявили значний вплив конфуціанської нормативної структури.

Насамперед, це стосується термінологічного визначення понять «ухвалення рішень», «соціокультурних засад політичної мудрості», орієнтації в складних ситуаціях і прийняття рішень, які приносять користь як окремим особам, так і ширшій спільноті. Викладене свідчить, що умови ухвалення рішень охоплюють спільні інтереси групи.

Не викликає заперечень висновок щодо того, що оцінка українською науковою спільнотою значення та перспектив видозміни китайської зовнішньої політики пов'язується з безпековими питаннями. Водночас слід розуміти тенденцію впливу на погляди українських вчених у зв'язку з плином зовнішніх подій. Тим не менш, були виокремлені важливі особливості вироблення рішень та реакції керівництва і бюрократії КНР на зміну міжнародного середовища.

А. А. Комліченко також слушно звернула увагу на те, що взаємодія КНР та суміжних країн на міжнародній арені пов'язана з чітким відстоюванням раніше визначених парадигмальних та стратегічних положень. При цьому інтереси країн-партнерів, які займають підпорядковані позиції, є другорядними. Водночас модель співпраці тлумачиться як така, що пропонує довготривалу стабільність відносин, яка, проте, не виключає гнучкості й прагматизму. Тому доцільною вбачається пропозиція щодо інтерпретації зовнішньополітичних рішень Китаю не лише як таких, що продиктовані ідеологією КПК, але й як таких, що включають прагматичні міркування, пов'язані з економічним розвитком, регіональною стабільністю та динамікою глобальної влади. Взаємодія політичних, економічних і стратегічних інтересів формує підхід Китаю до міжнародних відносин під режимом КПК. Внутрішня підтримка зовнішньої політики зростає через підвищення рівня життя пересічних громадян КНР (див. стор. 45 дисертації).

Слушною є також пропозиція авторки, яка вважає, що дослідження пріоритетів зовнішньої політики Китаю, стратегії та дипломатичних відносин з іншими країнами та міжнародними організаціями. Аналіз ролі Китаю в глобальному управлінні, регіональній безпеці та його підході до міжнародного співробітництва та конфліктів. Тому слід говорити про доцільність об'єднання комплексу підходів для систематизації різномірної інформації.

Заслуговує на увагу висновок А. А. Комліченко про те, що китайська система, як комуністична, не може бути системою, яка видозмінює свої основні засади в одномоментний спосіб. Тому прийняття стратегічних рішень в безпековій сфері та сфері глобальної конкуренції носить характер наслідування попереднім періодам. Також ідеться про відстоювання базових констант зовнішньої політики: національних інтересів, пріоритетів економічного розвитку тощо (див. стор. 62 дисертації).

Цікавою є думка дисертантки, яка обґрунтовує позицію, що в практичній площині декларувалося побудова стабільного збалансованого в економічному і соціальному плані суспільства з комбінацією технократичних та традиційних технологій соціального управління. А в партійно-ідеологічному контексті залишалися постулати про єдність партії для реалізації знову встановлених пріоритетів, а також поєднання традиційних уявлень про формування державної політики, прийняття політичних рішень, взаємодію держава-суспільства, які базувалися на конфуціанських принципах та комуністичних постулатах, з ідеологічними нововведеннями (наприклад перехід від революційних пріоритетів маоїзму, повернення до яких може налякати суспільство, до цінностей справедливості, демократії, заможності) (див. стор. 74 дисертації).

Ці та інші сформульовані у дисертації наукові положення, висновки і рекомендації мають належний ступінь обґрунтованості, переважною більшістю є виваженими, практично виправданими та достовірними. Рукопис містить наукові положення та отримані у результаті дослідження висновки та рекомендації, які мають значення для розвитку науки, зокрема інституційного забезпечення ухвалення рішень та аналізу групової політичної конкуренції.

При здійсненні наукової розвідки вивчено широке коло джерел, які регулюють питання актуалізації ідеологічної складової у реалізації партійно-державної політики КНР на основі додаткових можливостей завдяки використанню новітніх цифрових комунікаційних технологій, які дозволяють не тільки здійснювати постійний ідеологічний і пропагандистський вплив на всіх членів суспільства.

Загалом джерельна база дослідження налічує 246 найменувань, що є додатково засвідчує теоретичну обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Дисертанткою виконано усі встановлені вимоги щодо відображення основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у роботі. Так, за темою дослідження опубліковано: 3

наукових статті, в яких висвітлено основні наукові результати дисертації, 5 тез доповідей на наукових конференціях, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації та 2 наукові публікації, що додатково відображають наукові результати дисертації. При цьому 2 наукових статті опубліковано у фахових виданнях України, 1 розділ – у фаховій колективній монографії.

Відповідність дисертації іншим вимогам. Дисертаційна робота за своїм змістом та формою відповідає встановленим нормативним вимогам та спеціальності 052 – Політологія.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що теоретичні напрацювання можуть бути використані для удосконалення аналітичної спроможності в рамках політичної діяльності; у подальших наукових дослідженнях дотичних проблем; під час викладання дисциплін «Зовнішня політика», «Політичні інститути», «Групи інтересів», «Міжнародні відносини», а також при удосконаленні діяльності профільних інститутів та відділів публічного управління.

Із аналізу тексту рукопису вбачається, що при його підготовці дотримано вимоги академічної доброчесності. Усі цитати мають відповідне посилання на джерело.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Позитивно оцінюючи актуальність проведеного дисертанткою дослідження, наукову новизну, обґрунтованість і достовірність, теоретичний рівень і практичну значущість його результатів, слід висловити певні зауваження щодо окремих дискусійних положень роботи:

1. У назві роботи фігурує поняття сучасних трансформацій внутрішньої політики Китаю. Досить доречним було б дізнатися думку авторки щодо проблематики перетворень внутрішньої політики КНР в контексті демократичного транзиту. Зокрема, цікавим є питання специфіки автократизації сучасної КНР під керівництвом Сі Цзіньпіна на протилежності тенденціям відносної лібералізації, яка була частково започаткована Деном Сяопіном.

2. Дисертація набула б більш повного вигляду, якби в ній авторка звернулася до таких геостратегічних напрямків зовнішньої політики Китаю, як сучасний Європейський Союз, Центральна Азія, а також країни Північної Африки. Ці регіони майже не згадуються в дисертації, проте вони виступають предметом уваги китайської публічної дипломатії. Доцільним було б з'ясування внутрішньополітичної позиції китайської еліти стосовно зовнішньополітичних акцій в цих регіонах.

3. В контексті розуміння внутрішньополітичних процесів в сучасному Китаї вартим уваги був би розгляд ухвалення політичних рішень в парадигмі

«адженда сетінг» (agenda setting), тобто визначення порядку денного. На цій основі можна було б більш конкретно виявити групових акторів, процедури ухвалення рішень та контроль за їх результатами.

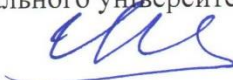
Проте викладені вище зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження А. А. Комліченко.

Загальний висновок.

Відзначене дає підстави зробити загальний висновок про те, що дисертація «Інституційні засади ухвалення зовнішньополітичних рішень в КНР: чинники сучасної трансформації» є актуальним, теоретично обґрунтованим та комплексним. Дисертація є завершеною самостійною науковою роботою, яка містить нові обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати, що мають істотне значення для галузі комп'ютерних наук і за актуальністю, змістом, науковою новизною, обґрунтованістю висновків, достовірністю і значущістю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (зі змінами), а її авторка, Комліченко Альбіна Андріївна, за результатами публічного захисту наукових досліджень у формі дисертації, на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія».

Рецензент:

доктор політичних наук,
доцент, професор кафедри політології,
соціології та публічного управління
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара

Андрій ШУЛКА

Підпис рецензента А. А. Шуліки засвідчую:

Проректор з наукової роботи
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара

Олег МАРЕНКОВ